

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

21e jaargang nr. 30

21 juli 1968

administratie
postbus 114, Utrecht
tel. 030-24641
postgiro 58 t.n.v. Woord van de Week

abonnementsprijs voor Nederland, andere
E.E.G.-landen, Suriname, Curaçao en de
Antillen f 7,50 per jaar
Overige landen f 12,50 per jaar
losse nummers f 0,50
verschijnt wekelijks

„Gered”

Op welke manier u dit contact met het Humanistisch Verbond beleefd, weet ik niet. Misschien wel via een draagbaar radio-tje in een boot, of liggend op een veldbed voor tent of caravan. Het kan ook zijn dat u alweer of nog thuis bent.

Hoe het ook zij, het is een beetje anders dan anders want we zitten midden in de zomer-vakantie en we hebben geprobeerd daar enigszins rekening mee te houden. Het zou boeiend zijn iets te weten van die manier-van-luisteren want daarmee zouden we een beter inzicht verkrijgen in de kleine volksverhuizing, die de vakantie tot gevolg heeft.

Hoewel de recreatie namelijk binnen de sector „dienstverlening” van onze economie een steeds belangrijker plaats inneemt, zijn er nog steeds te weinig concrete gegevens van bekend. De recreatie vraagt steeds meer hotels, meer jeugdherbergen, meer kampeerterreinen en meer jachthavens, om van de voorzieningen voor de dag-recreatie nog maar niet te spreken. Het is evenwel duidelijk dat onze bestuurders, onze planners, maar ook de ANWB en het ANVV en niet te vergeten de ondernemers slechts dan de vinger goed aan de pols kunnen houden als er omtrent die toenemende behoefte doorgewone cijfers bekend zijn.

Zoals we al opmerkten schort het daar nu juist en daarom begroeten we met vreugde publicaties die deze lacune helpen opvullen. Eén daarvan is de brochure „Seizoenkamperen in Nederland”, waarin het resultaat is te vinden van een onderzoek naar de zogenaamde vaste standplaatsen van tenten en caravans in 1967; een onderzoek ingesteld in opdracht van de Nederlandse Kampeerraad. Uit dat onderzoek blijkt dat vorig jaar 27½% van de totale capaciteit

werd gebruikt door seizoenkampeerders, tegen 23% in 1966. De helft van de 12.000 nieuwe standplaatsen die er in 1967 bijkwamen, werd verhuurd aan seizoen-kampeerders. Dat is een andere belangrijke conclusie uit het rapport.

Wat minder opzienbarend is het feit dat 80% van de vaste standplaatsen te vinden is op de particuliere terreinen, het is duidelijk dat bij deze ontwikkeling het risico van de ondernemer kleiner wordt. De terreinen met vaste standplaatsen hebben voorts betere voorzieningen, het beheer wordt minder als neven-beroep uitgeoefend, er is méér personeel in dienst en er worden méér activiteiten georganiseerd. Het seizoenkamperen vindt vooral plaats in de stedelijke gebieden, in het westen en in het centrum van het land dus.

Het is nog te vroeg in dit stadium van het onderzoek, om de vraag, of het toeristisch of mobiel kamperen bij dit alles in het gedrang komt, te kunnen beantwoorden. Momenteel worden echter weer nieuwe cijfers hierover vergaard door de Nederlandse Kampeerraad. Er is echter geen reden om aan te nemen dat de huidige ontwikkeling zich plotseling zal wijzigen en deze nieuwe vorm van het forensen-verkeer blijft ook bij ons, humanisten, de aandacht trekken.

Ik wilde het graag nog met u hebben over een geheel andere vorm van recreatie. Enige tijd voor de vakantie kwamen wij tot de ontdekking dat ons abonnement op de Schouwburg nog mogelijkheden bood voor één voorstelling. Het abonnement was nog geldig gedurende één week maar — u kent dat ongetwijfeld — daar was nog een vergadering, een verjaardag en nog wat; enfin het resultaat was dat we in feite geen andere keuze meer hadden dan; óf die avond gaan, óf helemaal niet meer gaan. Op het programma

een radio-uitzending van zondag 21 juli 1968

van die avond stond een toneelstuk van Edward Bond, genaamd „Saved” („Gered”), te spelen door de toneelgroep „Centrum”. Wij hadden nog niet van dat stuk gehoord en bij het telefonisch plaatsen bestellen vroegen we in onze onschuld of het misschien een blijspel was. „Een blijspel, meneer?”, zei de theater-employé; vergeet u het maar. „Het is zo'n modern stuk. En wat er allemaal niet in uitgekraamd wordt! Het is in Engeland zelfs verboden; nou dan hoeft ik niks meer te vertellen.” Dat was dan een mooi stukje anti-reklame, maar het kwam wel uit het diepst van zijn hart. We konden niet zeggen dat de informatie ons koud liet want eerlijk gezegd waren we aan vakantie toe en hadden behoefte aan ontspanning. „Eén ding hebben we mee”, zeiden we onderweg, „tegenvalen kan het nu niet meer”.

„Gered”, gespeeld onder regie van Peter Oosthoek, bleek een toneelspel te zijn in dertien scènes over een gezin uit de lagere-maatschappelijke klassen en een bij dat gezin betrokken zijnde jeugdbende. Door de grote hoeveelheid tafelen kreeg men de indruk een serie momentopnamen uit deze samenleving te zien; kort maar hevig. Het programma spreekt terecht van, dertien helder belichte foto's. Dit effect werd nog toegespitst door een naar het publiek toe schuin afdalend toneel, waardoor als het ware nergens meer een veilig hoekje te vinden was en men onontkoombaar bij het totale gebeuren betrokken werd. De mensen zijn, zoals nadrukkelijk wordt gesteld geestelijke paria's en géén sociale. Onder geestelijke paria verstaan we het mensen-type dat niet nadenkt, niet bewust handelt en geen enkele verantwoordelijkheid aanvaardt. Het zijn dus geen werklozen of werkschuwen; niets van dat alles, ze verdienen allen hun eigen brood.

Maar laat ik u voor de duidelijkheid eerst iets van het verhaal vertellen. Vader en moeder zijn door dagelijkse ruzies volledig afgestompt, zij het dan, dat dit zich bij deze personen op verschillende wijzen uit. De vader, gespeeld door Lou Steenberg, is zo'n figuur die door Simon Carmiggelt in één zinnetje puntgaaf voor u wordt neergezet, zo in de trant van, een stille man, die sinds lang had opgehouden te protesteren. De moeder wordt gespeeld door Karin Haage en op deze creatie ken ik maar een woord dat toepasselijk is: een viswijf. Waarvoor mijn verontschuldiging aan de erkende handel in zee- en zoetwatervis. Marja Kok speelt de dochter Pam, een vroegrijp vrij dom grotestadskind. Zij raakt bevriend met Len, een in wezen gevoelige jongen, die als kostganger bij het gezin zijn intrek neemt. Len heeft half-misdadige vriendjes, een soort „gang” verpersoonlijkt door Jacques Commandeur, Ben Hulsman, Wim van der Gijn, Hans Dagelet en Elsje de Wijn, met als leider Jules Hamel. In een sober, alle mogelijkheden biedend decor, maken we in de eerste tafe-

„KRISTAL VAN KANSEN”

De Volkshogeschool „Overcinge” te Havelte houdt ook dit jaar weer een cursus onder bovenstaande titel voor mensen van 60 jaar en ouder en wel van 19-24 augustus.

Naast wandelingen en excursies wordt o.a. aandacht besteed aan muziek, voordracht, een boekbespreking, ouder worden in jaren.

Ook zal er mogelijkheid zijn om zelf met verschillende materialen (klei, verf, potlood en papier) bezig te zijn.

Iedereen die gezond is kan deelnemen. Diëten zijn geen bezwaar.

Er wordt geslapen op twee- en driepersoons kamers.

De cursusprijs bedraagt f 65,— per persoon.

Opgave bij Volkshogeschool „Overcinge” te Havelte (Dr). Tel. (05214) 227.

relen de kennismaking mee van Pam en Len, thuis en in een boot. Natuurlijk is er bij deze mensen vrijwel onmiddellijk sexueel contact en ook hun taalgebruik windt er geen doekjes om. Er is nog juist tijd om in enkele beelden het milieu verder te karakteriseren, onder meer zien we hoe het medium televisie hier wordt gebruikt, waarbij vader Harry zelfs onder het afgrijselijkste lawaai blijft zwijgen en dan is de baby er al. Deze baby wordt, terwijl Pam in een park vergeefs contact zoekt met bendeleider Fred, door de jongens doodgegooid en om deze reden schijnt het stuk in Engeland niet te mogen worden opgevoerd.

Ik kan slechts zeggen dat deze ontwikkeling binnen het raam van dit stuk niet misplaatst was en bovendien sober en subtiel werd verbeeld; naar mijn mening kan men dit ook alleen maar symbolisch aangeven. Huiveringwekkend echt en daardoor veel meer van wezenlijk belang was echter het spel van Marja Kok als Pam, die het bestond de beelden van een jong, naar contact zoekend meisje en van een moeder tot één vertwijfeld geheel samen te smelten. Bendeleider Fred gaat naar de gevangenis en na de pauze gaat de milieu-schildering voort met een eindeloos gezeur over een radio-krantje en gecoquetteer van de moeder tegen Len. Fred keert terug uit de gevangenis en ook dan wil hij niets van Pam weten. We noteerden nog een gesprek tussen de vader en Len, waarbij, terwijl de spanning blijft stijgen, over koe-tjes en kalfjes wordt gepraat omdat deze mensen gewoon de antenne missen voor wezenlijk contact, en dus om de hete brei blijven heendraaien. In de laatste scène zijn vader, moeder, Pam en Len bij elkaar en bestaat de auteur het om vier spelers minutenlang onder ondraaglijke spanning praktisch zwijgend bijeen te doen zijn.

Ondanks alles is er contact, zij het dan zonder woorden en in de meest primitieve vorm. Zij zijn „gered”.

Een stuk waar we heen gingen met de gedachte „tegenvallen kan het niet meer” werd onze mooiste schouwburg-avond van het seizoen. Allereerst wil ik dus uw aandacht vestigen op het avontuur, dat er in dat schouwburg-bezoek kan steken en we zijn het hardgrondig eens met het pleidooi, dat bijvoorbeeld een Toon Hermans voor dat theater-in-al-zijn vormen voert, ook al zou ik de directies van de schouwburg willen vragen om het programma, dat een korte inhoud zou moeten bevatten, van tevoren verkrijgbaar te stellen of recensies op te hangen, zodat de bezoekers aan de hand hiervan beter kunnen kiezen. De recensies in dag- of weekblad leest men bij de première maar die is voor de meesten allang onvindbaar als het stuk wordt opgevoerd. De televisie kan van dit stuk betere close-ups brengen en aldus de spanning en detail aftasten, maar mijns inziens wordt de geladenheid hier bereikt door het totaal-beeld, doordat u volledig in het milieu bent opgenomen en die slag is voor het toneel. Daarbij laten we nog buiten beschouwing het feit dat u niet wordt gestoord door kind of kennis, noch door de telefoon.

Voorts blijkt weer hoe belangrijk kunst in het algemeen en toneel in het bijzonder voor humanisten is. Zij toch hebben geen boek met de Waarheid voor Alle Tijden, zoals een Christen; zij moeten die waarheid zelf zoeken binnen de vaak chaotische wereld van het menselijk denken. De kunstenaar nu is iemand die de menselijke gedachten en ideeën kan uitbeelden, voor ons allemaal zichtbaar kan maken. Ook hij blijft een mens en kan dus falen, maar voorwaarde voor zijn scheppend vermogen is een zo groot mogelijke vrijheid omdat slechts in die sfeer het idee gestalte kan krijgen.

Wonderlijk dat de schouwburg-employé, die ons het stuk zo zwart afschilderde, niet door de bast van ruwe taal kon heen kijken. We kennen toch allemaal in onze eigen omgeving dit soort mensen, weten althans dat ze bestaan. We kunnen er ons ook niet van afmaken met de opmerking dat het in ons milieu niet voorkomt. Echtscheidingen en het verwaarlozen van kinderen komen niet alleen voor bij arme mensen en de ongehuwde moeder is momenteel vaak secretaresse of verpleegster en veel minder het domme,

Levensvreugde

Dit is de ware vreugde in het leven: gebruikt te worden voor een doel, dat je zelf als iets machtigs voelt; volkomen opgebruikt te zijn voor je op de vuilnisbelt wordt geworpen; een natuurkracht te zijn inplaats van een klein zelf-zuchtig brokje kwaaltjes en grieven, dat zich er over beklaagt dat de wereld er zich niet op toelegt je gelukkig te maken.

Bernard Shaw
in „Man and Superman”

onnozele meisje-van-buiten. Misschien willen we het probleem niet zien, de krant en de T.V. vertonen ons immers al genoeg ellende? We zoeken een blijspel, ook al weten we dat het levens-als-totaliteit beslist geen blijspel is. Bond heeft geen oplossing gegeven, zijn grote verdienste is echter dat hij met grote overtuigingskracht een probleem heeft herkend en érkend en aldus alle struisvogelpolitiek over boord heeft gezet. Pas als we de kracht vinden de wereld te aanvaarden zoals hij is staan we aan het begin van de oplossing der problemen.

Ik kan me dan ook onmogelijk verenigen met die mensen, die menen dat er voor ons een tijdperk van alleen-maar-genieten en potverteren voor de deur staat. En deze gedachte is momenteel bepaald niet zeldzaam. Begrijp mij goed, ik heb niets tegen genieten en verheug mij met u in een toenemende welvaart ook al werpt het feit, dat die toenemende welvaart maar voor een klein een té klein deel van de wereldbevolking geldt, een schaduw over deze vreugde. Maar de welvarende mens kan daarbij hopeloos eenzaam zijn, dat toonde ook de reportage van „Achter het Nieuws” over huwelijksbemiddeling weer aan, zij het op een geheel andere manier dan Bond het deed. Slechts een op dit terrein voortdurend actief bezig zijn, zowel in zijn werk als elders in de samenleving kan de mens op de lange duur bevrediging schenken en deze bevrediging kan dan misschien „geluk” heten. Misschien kunnen we op die manier in het westen een nieuwe „Eeuw van Verval” voorkomen. Het is toch hoop ik overbodig om te zeggen, dat wij die actieve geesteshouding niet alleen bij humanisten verwachten.

W. van der Lecq.

Natuurlijk bewaart u de radiolezingen

Om u het bewaren mogelijk te maken en het herlezen van de radiolezingen tot een genoegen te maken, is er een handig verzamelbandje te verkrijgen. Aan dit linnen bandje, dat voorzien is van een gouden opdruk, zult u veel plezier beleven.

De prijs bedraagt f 2,75. U kunt het bestellen door storting of overschrijving op postrekening no. 58 t.n.v. Het Woord van de Week, Utrecht.

Zondag

Het was zondag heel mooi weer ondanks een paar lage-drukgebieden met de daarbij behorende storingsfronten. Die gingen gelukkig langs ons land en de opklaringen die ons beloofd waren duurden uren achter elkaar. Dat was een meevaller, want als de meneer van het weer aankondigt dat er hier en daar een bui zal vallen, hebben wij altijd de indruk dat hij meer hier dan daar valt.

Wij waren dus zeer opgewekt en liepen neuwend door onze woning, aten in een kalm tempo en onder genoeglijke kout een zondags ontbijt, luisterden naar „weer of geen weer” en een sterkend humanistisch woord, waarmee wij het wel eens konden zijn. Toen zei de gast, in wier aanwezigheid wij ons mochten verheugen: „Waar zullen wij vandaag met dit balsemieke weer naar toe gaan?”

Zonder gast is dat voor ons nooit een vraag. Dan zetten wij op mooie zondagen de buitendeuren open en als wij erg actief zijn wandelen wij naar het naastbijzijnde postkantoor om een brief op de bus te doen of soms zelfs wel eens naar het tegenover ons liggende park.

Onze gast is echter in het bezit van een kleine automobiel en daarmee kun je op een rustige manier vele tientallen kilometers afleggen en je verlustigen in het natuurschoon dat in deze tijd zo welig tiert, want je rijdt altijd voor je eigen stank uit.

Nu beweren veel automobilisten in de Randstad, dat er zondags geen aardigheid meer aan is om te rijden, maar dat is onzin. Slechts enkele kilometers van de grote agglomeraties wiegen de boomkruinen in de wind, drijven de waterlelies op rimpelende sloten, staan koeien bedachtzaam te herkauwen alsof zij in een forum zaten, springen jeugdige geitjes met vier poten tegelijk van de grond en schenken ondernemende horecamannen fris- en andere dranken.

Wij besloten tot de grote rivieren en enkele kleine doch fraaie stadjes. De grote rivieren stellen nooit teleur. Denkend aan Holland zien wij brede rivieren traag door oneindig laagland gaan. Hier of daar mag eens een timmerfabriek of een scheepswerf het oneindig laagland onderbreken en hier en daar mogen campings zijn ingericht, dat stoort ons niet. Wie in 1968 in Holland moet wonen is met de wateren tevreden, ook als zij met industrieën zijn omzoomd. En de mensen die daar werken hebben net zo goed recht op recreatie als wij.

Op het terras van een bijzonder riant gelegen herberg dronken wij koffie en voerden de musen met de cake, die daar ter plaatsen van een byzondere kwaliteit moet zijn. In de verte bracht

een logge rijksponst voortdurend lange rijen auto's van de ene kant naar de andere en van de andere naar de ene. Tevreden doezelend keken we naar de slanke zeilbootjes, naar de nozemachtige speedboten en naar de lakfabriek aan de overzijde. Kortom, wij beleefden de natuur zo schoon als dat maar mogelijk is. Vervolgens reden wij langs door de ANWB uitgezette routes en ik verzeker u, dat die zeer de moeite waard zijn, zoals talloze automobilisten zullen kunnen bevestigen. Velen — op onze tocht zagen wij er ongeveer 3000 — hadden zich met tenten, windschermen, hengelstokken en boekwerken neergelaten op de bermen, waar zij zich opperbest vermaakten zo te zien.

Moe doch voldaan kwamen wij tegen etenstijd weer thuis. En toen wij ons behaaglijk in de avondzon uitstrekten op gemakkelijke stoelen, viel het mij in, dat wij zoveel volmaakt tevreden, vrolijke en gelukkige mensen hadden gezien. En toch komen er volgens de statistiek gedurende elk zomers weekeinde vele mensen om in het verkeer. Deze keer waren het er in ons land alleen al zeventien geweest, zo las ik de volgende dag. Dat betekent, dat er op die mooie dag toch in de wereld allicht weer een paar duizend mensen verongelukt waren. In de streken, waar de motorrijtuigen verhoudingsgewijs schaars zijn, was waarschijnlijk een veelvoud daarvan aan honger gestorven. En intussen waren elders mensen doodgeschoten of opzettelijk verwond.

Over onderdrukking en vervolging spreek ik nu maar niet, dat gaat zijn voortdurende gang. En wij hadden heerlijk gereden en genoten van de zon en van het landschap. Hadden wij en al die anderen met een toegeknepen keel zitten denken aan de narigheid en ellende, de wreedheid en de tirannie? In het geheel niet. Wij hadden zitten keuvelen en een pepermintje gegeten, naar het water gekeken en cake gegeten en koffie gedronken. Wij verbeeldde ons wel eens, dat wij sociaal bewogen zijn, maar dat is dan blijkbaar alleen maar vijf minuten nadat wij de krant hebben gelezen of naar de televisie hebben gekeken.

Zijn nu al die zondagsmensen en wij zulke egoïsten? Jazeker, dat zijn wij. Wij weten allemaal wel wat er aan de wereld mankeert, maar het gaat maar zo weinig diep. En dat zal dan vermoedelijk ook de reden zijn, waarom alles bij het zeer slechte oude blijft.

Dat is na zo'n mooie, zonnige zomerdag een akelige gedachte.

H.H.

Van week tot week

(Hilversum I)

Zondag 28 juli 9.45—10.00 uur: P. Bordewijk: „Voorspellingen”.

Zondag 4 augustus 9.45—10.00 uur: Matthew I. Spetter: „Duisternis doorgaan”.

Zondag 4 augustus, 20.00 uur, V.P.R.O.: A. L. den Broeder met anderen: Gesprek over het rapport „Humanisme en Arbeid”.

Zondag 11 augustus 9.45—10.00 uur: G. J. den Besten: „Hoe meer zielen, hoe meer vreugd”.

Zondag 18 augustus 9.45—10.00 uur: U. J. Rutgers: „Onze persoonlijkheid in een veranderende wereld”.